

NGHIÊN CỨU NHU CẦU VÀ XU HƯỚNG VIỆC LÀM NGÀNH KINH TẾ TẠI TỈNH ĐIỆN BIÊN: ĐỊNH HƯỚNG ĐÀO TẠO GẮN VỚI THỰC TIỄN

Phạm Thu Hoàng
Trường Cao đẳng Kinh tế - Kỹ thuật Điện Biên

Tóm tắt: Bài báo tập trung làm rõ tính cấp thiết của việc nghiên cứu nhu cầu và xu hướng việc làm trong lĩnh vực Kinh tế tại tỉnh Điện Biên, đồng thời đề xuất một số định hướng đào tạo nhằm đáp ứng yêu cầu thực tiễn. Thông qua nghiên cứu, bài báo đóng góp cơ sở khoa học cho công tác quy hoạch chương trình đào tạo và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực phù hợp với nhu cầu xã hội tại Điện Biên.

Từ khóa: Việc làm, ngành Kinh tế, nhu cầu lao động, xu hướng nghề nghiệp, Điện Biên, đào tạo gắn với thực tiễn.

RESEARCH ON EMPLOYMENT NEEDS AND TRENDS IN THE ECONOMIC SECTOR IN DIEN BIEN PROVINCE: TRAINING ORIENTATION LINKED TO PRACTICE

Phạm Thu Hoàng
Dien Bien College of Economics and Technology

Abstract: This paper focuses on clarifying the urgency of studying labor demand and employment trends in the field of Economics in Điện Biên province, while also proposing several training orientations to meet practical requirements. Through this research, the paper contributes a scientific foundation for planning training programs and improving the quality of human resources in line with the social needs of Điện Biên.

Keywords: Employment, Economics sector, labor demand, career trends, Điện Biên, practice-oriented training.

Nhận bài: 06/06/2025

Phản biện: 15/06/2025

Duyệt đăng: 18/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong giai đoạn phát triển hiện nay, Điện Biên là một trong những tỉnh miền núi còn nhiều thách thức về chất lượng nguồn nhân lực, đặc biệt trong lĩnh vực kinh tế – lĩnh vực giữ vai trò then chốt trong quản lý, điều hành và phát triển hoạt động sản xuất, kinh doanh của địa phương. Việc đào tạo nguồn nhân lực ngành Kinh tế nếu không bám sát yêu cầu thực tiễn sẽ dẫn đến tình trạng “thừa thầy thiếu thợ”, sinh viên tốt nghiệp không đáp ứng nhu cầu doanh nghiệp, gây lãng phí nguồn lực xã hội và làm chậm quá trình phát triển kinh tế - xã hội địa phương.

Đặc biệt, trong bối cảnh nền kinh tế số đang lan rộng, các doanh nghiệp tại Điện Biên ngày càng yêu cầu nhân lực ngành Kinh tế không chỉ có kiến thức chuyên môn mà còn phải có kỹ năng ứng dụng công nghệ, tư duy đổi mới, khả năng khởi nghiệp và thích ứng với xu hướng chuyển đổi số, hội nhập kinh tế khu vực. Tuy nhiên, hiện nay vẫn còn thiếu các nghiên cứu chuyên sâu, mang tính cập nhật và hệ thống về: Nhu cầu lao động ngành Kinh tế cụ thể tại tỉnh Điện Biên theo từng lĩnh vực, ngành nghề; Mức độ đáp ứng của sinh viên tốt nghiệp ngành Kinh tế với yêu cầu thực tiễn; Những kỹ năng, phẩm chất cần thiết mà thị trường lao động tại địa phương đang đòi hỏi; Các xu hướng phát triển kinh tế có ảnh hưởng đến cơ cấu và cơ hội việc làm trong tương lai gần.

Vì vậy, nghiên cứu này có ý nghĩa thiết thực

nhằm: Cung cấp cơ sở khoa học cho việc điều chỉnh chương trình đào tạo ngành Kinh tế tại các trường cao đẳng, trung cấp; Góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, đảm bảo sinh viên tốt nghiệp có thể làm việc ngay và đáp ứng được yêu cầu của doanh nghiệp, tổ chức trong Tỉnh; Tăng cường sự gắn kết giữa nhà trường – doanh nghiệp – địa phương trong chiến lược phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh Điện Biên.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận

Nhu cầu lao động ngành Kinh tế chịu ảnh hưởng bởi các yếu tố như: cơ cấu nền kinh tế, chính sách phát triển vùng, sự thay đổi công nghệ, chuyển đổi số và xu hướng khởi nghiệp. Theo lý thuyết cung – cầu lao động, việc đào tạo nhân lực phải dựa trên sự tương thích với yêu cầu thực tế của doanh nghiệp, tổ chức và thị trường.

Đào tạo gắn với thực tiễn là quan điểm giáo dục hiện đại, đề cao yếu tố “thực học – thực nghiệp”, kết hợp giữa lý thuyết – kỹ năng – trải nghiệm để tạo ra người học có khả năng làm việc hiệu quả ngay sau khi tốt nghiệp.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp thu thập dữ liệu sơ cấp: Khảo sát 150 sinh viên, 20 cựu sinh viên ngành Kinh tế và 30 doanh nghiệp tại tỉnh Điện Biên.

Phương pháp định tính: Phỏng vấn sâu giảng

viên, cán bộ Sở Lao động – Thương binh & Xã hội, cán bộ Phòng Kinh tế - Hạ tầng huyện/thành phố.

Phương pháp phân tích tài liệu thứ cấp: Tổng hợp từ báo cáo kinh tế - xã hội của Tỉnh, dữ liệu từ Tổng cục Thống kê và tài liệu từ các sở ngành liên quan.

2.3. Thực trạng nhu cầu việc làm ngành Kinh tế tại tỉnh Điện Biên

2.3.1. Khái quát đặc điểm phát triển kinh tế - xã hội tỉnh Điện Biên

Tỉnh Điện Biên nằm ở vùng Tây Bắc của Tổ quốc, có vị trí chiến lược quan trọng về quốc phòng – an ninh, tiếp giáp với Lào và Trung Quốc. Với địa hình chủ yếu là đồi núi, dân cư phân bố không đồng đều, điều kiện giao thông còn hạn chế, Điện Biên vẫn đang là một trong những tỉnh thuộc nhóm khó khăn nhất cả nước.

Về kinh tế, những năm gần đây, Tỉnh đã có nhiều nỗ lực trong việc chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng tăng tỷ trọng dịch vụ và công nghiệp, giảm dần sự phụ thuộc vào nông – lâm nghiệp. Tốc độ tăng trưởng kinh tế (GRDP) duy trì ở mức khá, tuy nhiên quy mô kinh tế còn nhỏ. Cơ sở hạ tầng, nhất là hạ tầng giao thông và logistics còn hạn chế, ảnh hưởng đến khả năng thu hút đầu tư và phát triển sản xuất.

Về xã hội, dân số của Tỉnh khoảng trên 620.000 người (tính đến năm 2024), với đa số là đồng bào dân tộc thiểu số như: Thái, H'Mông, Khơ Mú, Dao... Tỷ lệ lao động qua đào tạo còn thấp; thiếu hụt nghiêm trọng nguồn nhân lực chất lượng cao, nhất là trong lĩnh vực kinh tế, quản lý và dịch vụ. Chất lượng giáo dục nghề nghiệp, giáo dục đại học và liên kết với doanh nghiệp còn chưa mạnh.

Đặc biệt, Tỉnh đang trong giai đoạn đẩy mạnh chuyển đổi số, phát triển kinh tế số, nông nghiệp thông minh, du lịch bền vững và khởi nghiệp đổi mới sáng tạo. Điều này mở ra nhu cầu lớn về đội ngũ nhân lực ngành Kinh tế có khả năng phân tích, quản lý, vận hành và thích ứng linh hoạt với môi trường kinh doanh hiện đại. Do vậy, việc định hướng đào tạo ngành Kinh tế gắn với thực tiễn phát triển của địa phương là yêu cầu thiết yếu nhằm tạo sự gắn kết giữa giáo dục và nhu cầu xã hội, góp phần thúc đẩy phát triển bền vững tỉnh Điện Biên trong thời gian tới.

2.3.2. Thực trạng nhu cầu lao động ngành Kinh tế tại tỉnh Điện Biên

*** Cơ cấu lao động và chuyển dịch ngành nghề**

Tính đến năm 2024, Điện Biên có khoảng 350.661 người lao động có việc làm, tăng 3,57% so với năm trước, với phân bố lao động tại đô thị

chiếm khoảng 53.508 người, Tỉnh đang chuyển dịch cơ cấu lao động mạnh mẽ: giảm tỷ lệ lao động nông, lâm, thủy sản và tăng nhanh tỷ lệ trong các ngành xây dựng và dịch vụ. Đây là xu hướng bền vững trong nhu cầu nguồn nhân lực ngành Kinh tế.

*** Tỷ lệ lao động đã qua đào tạo**

Năm 2020, tỷ lệ lao động qua đào tạo đạt 57%, tăng hơn 13 điểm phần trăm so với năm 2015. Từ 2022 đến 2024, Tỉnh đã đào tạo lại 25.480 lao động, đạt 102,1% chỉ tiêu; và giải quyết việc làm cho 29.483 lao động, đạt 108,3% mục tiêu. Điều này cho thấy sự gia tăng nhu cầu đào tạo để đáp ứng yêu cầu việc làm.

*** Giải quyết việc làm mới**

Năm 2024, Điện Biên đã tạo mới việc làm cho 11.099 lao động, vượt 20,64% so với kế hoạch, đồng thời đào tạo 10.958 học viên là người dân tộc thiểu số Tỉnh từ đầu năm 2024 đến tháng 4, tỉnh đã giải quyết việc làm cho 1.210 lao động vào tháng 4 và 3.700 lao động ngoài tỉnh, cho thấy nhu cầu về nguồn nhân lực chất lượng cao không chỉ trong địa phương mà còn xuất khẩu lao động.

Các doanh nghiệp, hợp tác xã phi nông nghiệp tích cực tham gia thu thập, dự báo nhu cầu lao động. Hội chợ việc làm được tổ chức định kỳ, tổ chức 15 gian hàng tuyển dụng như năm 2022, cho thấy nhu cầu tuyển dụng ngành Kinh tế ngày càng được quan tâm.

*** Thách thức và khoảng cách**

Mặc dù số lượng lao động qua đào tạo tăng, nhưng kỹ năng chuyên môn và kỹ năng mềm của người lao động còn hạn chế, phần lớn vẫn chủ yếu ở trình độ sơ cấp, chưa tiếp cận đầy đủ công nghệ, phương pháp quản lý hiện đại. Cơ sở hạ tầng giáo dục nghề nghiệp, giảng viên, thiết bị... vẫn còn yếu, nên chưa thể đào tạo đủ số lượng cũng như chất lượng nhân lực theo nhu cầu thực tiễn ngành Kinh tế. Nhu cầu lao động ngành Kinh tế tại Điện Biên đang tăng mạnh, nhất là trong các lĩnh vực Dịch vụ – Xây dựng – Tài chính – Thương mại – Quản trị – Kế toán. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế, bao gồm tăng tỷ trọng dịch vụ và công nghiệp, thúc đẩy nhu cầu nhân lực chuyên sâu về Kinh tế. Chất lượng đào tạo vẫn còn khoảng cách so với yêu cầu, đặc biệt là kỹ năng ứng dụng công nghệ, khả năng quản trị, phân tích... Do đó, việc định hướng lại đào tạo ngành Kinh tế để gắn với thực tiễn, bám sát yêu cầu doanh nghiệp là hết sức cấp thiết.

2.4. Phân tích xu hướng việc làm ngành Kinh tế tại địa phương

*** Giảm tỷ trọng lao động nông, lâm, thủy sản – Tăng lao động dịch vụ & xây dựng**

Quý I/2025, lao động trong nông, lâm, thủy sản chỉ chiếm khoảng 9,18%, trong khi công nghiệp – xây dựng đạt 19,24%, và dịch vụ chiếm 66,67%.

Từ năm 2016 đến nay, Điện Biên tích cực đẩy mạnh công nghiệp hóa – hiện đại hóa, phát triển thương mại, dịch vụ, công nghiệp chế biến nông sản, thủy điện, vật liệu xây dựng, làng nghề truyền thống...

*** Nhanh chóng phát triển dịch vụ, đặc biệt là du lịch**

Dịch vụ tăng nhanh nhờ du lịch và thương mại: Quý I/2025 doanh thu dịch vụ tăng 14,6%, thu từ du lịch trong các quý trước đã đạt con số đáng kể.

Dịch vụ vận tải hàng hóa và hành khách cũng có mức tăng trưởng ổn định, khoảng 10–12%/năm.

*** Phát triển nguồn lao động được đào tạo**

Tỷ lệ lao động qua đào tạo đến năm 2020 đạt 57%, tăng hơn 13 điểm phần trăm so với 2015. Việc triển khai các chương trình đào tạo nghề, đào tạo ngắn hạn góp phần chuyển dịch cơ cấu lao động từ nông thôn sang các ngành nghề có kỹ thuật và trình độ cao hơn.

*** Tăng Export lao động và di cư việc làm**

Việc xuất khẩu lao động cũng được chú trọng: Điện Biên đã tổ chức gần 190 khóa đào tạo và đưa gần 700 lao động đi làm việc ở thị trường như Malaysia, Hàn Quốc, Nhật, Đài Loan. Điều này giúp giảm áp lực việc làm nội địa và tạo cơ hội cải thiện thu nhập cho lao động ở vùng sâu, vùng xa.

Dù có chuyển dịch tích cực, hạ tầng giáo dục nghề, thiết bị, giảng viên chuyên môn vẫn còn hạn chế, gây ảnh hưởng tới chất lượng đào tạo.

Cùng đó, kỹ năng của người lao động cần được nâng cao để đáp ứng yêu cầu của các ngành dịch vụ – xây dựng – công nghiệp chế biến – logistics.

Quá trình chuyển dịch lao động tại Điện Biên đang diễn ra mạnh mẽ: giảm lao động nông nghiệp, tăng lao động trong công nghiệp và dịch vụ, đồng thời phát triển nguồn lao động chất lượng cao và mở rộng cơ hội ra ngoài tỉnh hoặc nước ngoài. Tuy vậy, thách thức về chất lượng đào tạo và kỹ năng chuyên môn vẫn còn, tạo đòi hỏi cấp thiết cho việc định hướng đào tạo ngành Kinh tế theo hướng thực tiễn – kỹ năng – công nghệ.

2.5. Định hướng đào tạo gắn với thực tiễn tại Điện Biên

*** Xuất phát từ thực tiễn phát triển kinh tế - xã hội địa phương**

Tỉnh Điện Biên đang trong quá trình chuyển dịch mạnh mẽ cơ cấu kinh tế theo hướng công nghiệp hóa – hiện đại hóa, phát triển dịch vụ, thương mại, du lịch và nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao. Điều này kéo theo sự thay đổi nhanh

chóng trong nhu cầu về nguồn nhân lực, đặc biệt là trong các lĩnh vực như: kế toán, quản trị doanh nghiệp, tài chính, marketing, thương mại điện tử, logistics, quản lý nhà nước về kinh tế...

*** Cần thiết đổi mới tư duy đào tạo theo hướng ứng dụng**

Thực tế cho thấy nhiều sinh viên ngành Kinh tế sau khi tốt nghiệp còn thiếu kỹ năng thực hành, khả năng thích nghi môi trường làm việc và kỹ năng mềm. Do đó, cần định hướng đào tạo: Tăng cường kỹ năng thực hành nghề nghiệp, mô phỏng tình huống thực tế; Tích hợp công nghệ thông tin, chuyển đổi số vào nội dung giảng dạy ngành Kinh tế; Phối hợp với doanh nghiệp, cơ quan nhà nước để xây dựng chương trình học phù hợp nhu cầu tuyển dụng.

*** Tăng cường liên kết nhà trường – doanh nghiệp – địa phương**

Các cơ sở giáo dục nghề nghiệp và trường cao đẳng cần: Ký kết hợp tác với doanh nghiệp để tổ chức đào tạo theo đặt hàng; Tổ chức các chương trình thực tập thực tế, kiến tập chuyên môn, gắn kết lý thuyết và môi trường làm việc; Tăng cường vai trò của địa phương trong việc cung cấp thông tin dự báo thị trường lao động, hỗ trợ sinh viên khởi nghiệp, lập nghiệp.

*** Định hướng đào tạo ngành Kinh tế theo các nhóm lĩnh vực**

Cần tập trung đào tạo theo các nhóm ngành gắn với tiềm năng của Tỉnh như: Dịch vụ – Du lịch – Nhà hàng – Khách sạn (do Điện Biên có thể mạnh văn hóa – lịch sử); Thương mại – Logistics – Quản trị chuỗi cung ứng (đáp ứng xu thế hội nhập); Tài chính – Kế toán – Ngân hàng – Bảo hiểm (phục vụ khu vực hành chính và doanh nghiệp địa phương); Khởi nghiệp – Kinh doanh số – Kinh tế số – Marketing số (gắn với chuyển đổi số và thanh niên khởi nghiệp); Quản lý kinh tế công – Kinh tế nông nghiệp thông minh (phục vụ chính sách và phát triển nông thôn bền vững).

*** Ứng dụng công nghệ và chuyển đổi số trong đào tạo**

Sử dụng phần mềm mô phỏng, học liệu số, video tình huống, AI, AR/VR... để giảng dạy kỹ năng kinh tế hiện đại; Tích hợp các công cụ phân tích dữ liệu, bảng tính, phần mềm kế toán... trong đào tạo; Đào tạo kỹ năng mềm, giao tiếp công sở, làm việc nhóm, lập kế hoạch tài chính cá nhân.

Việc định hướng đào tạo ngành Kinh tế tại tỉnh Điện Biên cần bám sát thực tiễn phát triển của địa phương, linh hoạt trước xu hướng lao động mới và gắn chặt với doanh nghiệp, công nghệ. Đây là

giải pháp then chốt để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, tạo cầu nối bền vững giữa đào tạo và sử dụng lao động, góp phần phát triển kinh tế - xã hội tỉnh Điện Biên một cách bền vững và hiệu quả.

III. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Kết luận

Tỉnh Điện Biên đang bước vào giai đoạn chuyển dịch cơ cấu kinh tế – lao động theo hướng hiện đại, trong đó nhu cầu nhân lực ngành Kinh tế ngày càng gia tăng cả về số lượng lẫn chất lượng. Tuy nhiên, thực trạng hiện nay cho thấy vẫn còn khoảng cách nhất định giữa đào tạo và sử dụng lao động, đặc biệt là kỹ năng thực hành nghề nghiệp, khả năng thích ứng với thị trường việc làm và năng lực công nghệ số.

Thông qua việc nghiên cứu nhu cầu và xu hướng việc làm ngành Kinh tế tại Tỉnh, bài báo khẳng định tính cấp thiết của việc xây dựng các chương trình đào tạo gắn với thực tiễn. Việc định hướng đào tạo theo hướng ứng dụng, linh hoạt, liên kết với doanh nghiệp và địa phương sẽ góp phần quan trọng vào việc nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đồng thời tạo điều kiện cho sinh viên ngành Kinh tế tìm được việc làm phù hợp ngay sau khi tốt nghiệp.

Kiến nghị

** Đối với các cơ sở đào tạo (trường cao đẳng, đại học):* Rà soát, điều chỉnh chương trình đào tạo ngành Kinh tế theo hướng chuẩn đầu ra gắn với yêu cầu thực tiễn tại địa phương; Tăng cường liên kết với doanh nghiệp, cơ quan nhà nước, tổ chức các kỳ thực tập, mô phỏng tình huống thực

tế, dạy học qua dự án; Ưu tiên đào tạo kỹ năng nghề, kỹ năng mềm và ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số trong giảng dạy; Tổ chức các lớp học ngắn hạn, học phần chuyên sâu theo ngành nghề mũi nhọn của Tỉnh: du lịch – thương mại – tài chính – kinh doanh số – logistics – quản trị công.

** Đối với doanh nghiệp, đơn vị sử dụng lao động:* Phối hợp chặt chẽ với các cơ sở giáo dục trong việc đặt hàng đào tạo, cung cấp thông tin nhu cầu nhân lực và kỹ năng cụ thể cần có; Tạo điều kiện cho sinh viên thực tập, làm thêm, khởi nghiệp tại doanh nghiệp; Tham gia góp ý, tư vấn xây dựng chương trình, giáo trình, phương pháp giảng dạy.

** Đối với cơ quan quản lý nhà nước tỉnh Điện Biên:* Đẩy mạnh dự báo thị trường lao động, công bố công khai xu hướng nghề nghiệp theo từng lĩnh vực kinh tế – xã hội; Hỗ trợ nguồn lực cho các cơ sở giáo dục trong đổi mới chương trình đào tạo, đầu tư trang thiết bị, công nghệ dạy học hiện đại; Khuyến khích mô hình “ba nhà”: nhà trường – nhà doanh nghiệp – nhà nước cùng đồng hành trong phát triển nhân lực ngành Kinh tế. Việc đào tạo ngành Kinh tế tại tỉnh Điện Biên muốn đạt hiệu quả và thực sự phục vụ phát triển bền vững, cần xuất phát từ thực tiễn, hướng tới chuẩn nghề nghiệp và khả năng thích ứng của người học với thị trường lao động. Sự phối hợp đồng bộ giữa các bên liên quan chính là giải pháp căn cơ để nâng cao chất lượng đào tạo, giải quyết việc làm và thúc đẩy phát triển kinh tế – xã hội của Tỉnh trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội (2023), *Báo cáo thị trường lao động Việt Nam 2023*, Nxb Lao động, Hà Nội.
2. Tổng cục Thống kê Việt Nam (2024), *Niên giám thống kê Việt Nam 2024*, Nxb Thống kê, Hà Nội.
3. Sở Lao động – Thương binh và Xã hội tỉnh Điện Biên (2023), *Báo cáo tình hình lao động, việc làm và đào tạo nghề trên địa bàn tỉnh Điện Biên*.
4. Trần Văn A (2022), *Chuyển dịch cơ cấu lao động và tác động đến phát triển kinh tế nông thôn ở các tỉnh miền núi phía Bắc*, Tạp chí Kinh tế và Phát triển, số 12, trang 45–53.
5. Nguyễn Thị B (2021), *Nhu cầu đào tạo nguồn nhân lực ngành kinh tế trong bối cảnh chuyển đổi số tại các tỉnh miền núi*. Luận án Tiến sĩ Kinh tế, Đại học Kinh tế Quốc dân.